
 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-2-38-43>

 <https://orcid.org/0000-0002-3704-8126>

НІЧУГОВСЬКА Лілія

докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
e-mail: lilia-nichugovska@ukr.net

УДК 378.046-021.68:001.82-047.22(045)

РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АСПІРАНТІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті представлено та проаналізовано результати дослідження щодо розвитку методологічних та викладацьких компетентностей аспірантів першого року навчання в умовах університетського середовища.

Розглянуто сутність поняття «методологічна компетентність та здійснено його контент-аналіз в наукових джерелах, що дозволило виокремити основні аспекти становлення цього феномену в ході одержання та використання знань в межах конкретної дисципліни «Методологія педагогічного процесу у вищій школі».

Наголошено, що однією із головних проблем сучасної системи вищої освіти є суперечливість між зростаючим обсягом знань та обмеженням у терміні навчання, що спонукає науковців до пошуку конструктивних шляхів вирішення цього протиріччя на основі методологізації освітнього процесу як складової його фундаментації.

Останнє базується на опануванні аспірантами першого року навчання методологічною грамотністю, яка виступає підґрунтям методологічної культури не лише для організації

вищої освіти, а й для дослідження проблем вищої освіти.

Розкрито сутність методології науки, яка надає характеристику компонентам наукового дослідження, його об'єкту, предмету, аналізу завдань, сукупності дослідницьких засобів, необхідних для їх вирішення, а також формує уявлення щодо послідовності руху дослідника в процесі розв'язання поставлених проблем.

Акцентовано увагу на те, що методологічна підготовка в освіті, де відбуваються екстремально швидкі зміни у всіх сферах життя, дозволяє аспірантам вже на першому році навчання більш або менш вільно, усвідомлено, цілеспрямовано набувати нові знання, встроювати їх у реальний образ світу, змінювати сфери застосування власних знань, компетенцій і відповідно, більш повно реалізовувати свої та суспільні інтереси і бути конкурентоздатними на ринку праці.

Ключові слова: методологія; методологічна грамотність; методологізація освітнього процесу; аспірант першого року навчання.

Постановка проблеми. У роботі розкрито ключові проблеми у розвитку методологічної компетентності аспірантів першого року навчання в умовах університетського середовища в межах конкретної дисципліни «Методологія педагогічного процесу у вищій школі».

Проаналізовано теоретичні підходи до науково-дослідницької підготовки аспірантів, визначені структурні компоненти професійно-вагомих якостей, достатніх до продукування нових ідей, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності як підґрунтя до прийняття швидких, нестандартних, інноваційних рішень в умовах широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією на території України. У контексті останнього особливої ваги набуває усвідомлення, що в умовах воєнного стану активізується система вітчизняної освіти. За рахунок інтенсивних пошуків нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій як основи підготовки аспірантів з методологічною компетентністю (Кравцов, 2010; Козубцов, 2014).

Доцільно зазначити, що в «Рекомендації для експертів Національного агентства стосовно акредитації освітніх програм третього рівня вищої освіти» особливо увага відведена не лише дисциплінам за спеціальністю, а також тим, що забезпечують «методологічні та викладацькі компетентності аспірантів» (Рекомендації для експертів, 2020).

При цьому питання розвитку методологічної компетентності аспірантів в умовах університетського середовища привертають увагу науковців наявністю критичного протиріччя в еволюції системи освіти між:

- вузькою спеціалізацією одержаного знання та широким профілем необхідної загально-методологічної підготовки;
- усталеними вимогами діючих освітніх концепцій та реальними потребами суспільства;
- швидкими темпами оновлення знань, технологічною інтенсифікацією освіти та обмеженими можливостями засвоєння знань індивідом;
- індивідуалізацією освіти, збільшенням часу підготовки та підвищенням витрат на освіту.

Крім зазначених ключових проблем є інші фактори, які впливають на розвиток методологічної компетентності аспірантів. Ось декілька із них, які варто врахувати, а саме: професійна підготовка аспірантів як важлива підсистема національної та європейської освітніх систем має передбачати побудову освітньої методологічної платформи, орієнтованої на практичну спрямованість, ефекти навчання, мобільність, динамічність, компетентність та одержання ступеня «Доктор філософії».

У цьому контексті актуальність і доцільність вивчення зазначеної проблеми має практичне значення, що і стало предметом нашої наукової розвідки.

Метою статті є визначення ефективних шляхів розвитку методологічної компетентності

аспірантів, першого року навчання в умовах університетського середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із головних проблем сучасної освіти є суперечливість між зростаючим обсягом знань та обмеженнями у терміні навчання. Дослідники проблем вищої та додаткової професійної освіти приходять до висновку, що найбільш ефективним шляхом вирішення цього протиріччя є методологізація освітнього процесу як вагома складова його фундаменталізації. У термінах експертів «Римського клубу» це означає необхідність переходу від «підтримуючого навчання» до «випереджальної інноваційної освіти», що передбачає розробку та впровадження систематичних педагогічних стратегій та програм, які ґрунтуються на зазначених наукових засадах та враховують індивідуальні особливості аспірантів і вимоги конкретної спеціальності. При цьому методологізація освіти аспірантів базується на мережевих взаєминах дисциплін, що вивчаються, та відповідних навчальних курсах забезпечуючи таким чином педагогічне структурування в єдино-цілісний пов'язаний комплекс природничо-наукових, технічних, технологічних, математичних, соціально-економічних, філософських та гуманітарних знань.

Методологічна підготовка у світі, де відбуваються екстремально швидкі зміни у всіх сферах життя, дозволяє аспірантам більш або менш вільно, усвідомлено цілеспрямовано набувати нові знання, встроювати їх у новий образ світу, змінювати сфери застосування власних знань, компетенцій і, відповідно, більш повно реалізувати свої та суспільні інтереси і бути конкурентоздатними на ринку праці.

Домінуючою проблемою у підготовці аспірантів в умовах університетського середовища при цьому постає проблема розробки адекватної сучасним вимогам методологічної грамотності, яка виступає підґрунтям методологічної культури не лише для організації вищої освіти, а й для дослідження проблем вищої школи.

Як відомо, будь-яка наука має свою методологію (від грец. *Methodos* – шлях дослідження або пізнання; теорія та *logos* – слово, поняття, учіння. Згідно «Вікіпедії» методологія – це:

- 1) вчення про способи;
- 2) шлях прямування «за чимось»;
- 3) думка, причина;
- 4) вчення про методи, способи та стратегії дослідження предмету.

Методологія, у прикладному змісті, це система, комплекс, взаємопов'язана сукупність принципів та підходів у дослідницькій діяльності, на які посилається дослідник, (аспірант) в ході одержання та розробки знань в межах конкретної теми.

Невипадково, що методологія науки надає характеристику компонентів наукового дослідження, його об'єкта, предмета, аналізу, завдань дослідження та формує уявлення щодо послідовності руху аспіранта в процесі розв'язання поставлених проблем. Отже, актуа-

лізується професійна підготовка аспірантів першого року навчання в умовах невизначеності, нескінченного розмаїття смислів, когнітивної складності освітніх процесів. Останнє знаходить відображення в основних документах, прийнятих в межах Болонського процесу, де чітко зазначена вимога щодо зміни методологічної орієнтації освіти з формування особистості аспіранта на стратегію її розвитку й саморозвитку. Саме тому професійна підготовка аспірантів в умовах Євроінтеграції постає як важлива підсистема національної та Європейської освітніх систем.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури на предмет вивчення досвіду розвитку методологічної компетентності аспірантів виявив різноманітні підходи в ключових напрямках дослідження цього феномену.

Зокрема, дослідник В.О. Кравцов розглядає методологічну компетентність як показник методологічної культури майбутнього вчителя (Кравцов, 2010).

Багато науковців, серед яких В.А. Кушнір, Н.Т. Тверезовська, В.К. Сидоренко, розглядають методологічну культуру як складову частину педагогічної, що характеризує ступінь глибини та ґрунтовності оволодіння педагогом знаннями основ методології і психологічної науки, а також уміння застосовувати це знання творчо, з високою ефективністю при організації навчально-виховного процесу (Кушнір, 2011; Тверезовська, Сидоренко, 2017).

Проблеми теорії та практики розвитку методологічної компетентності у аспірантів представлені аналізом науково-педагогічної літератури в наукових розвідках І.М. Козубцева (Козубцев, 2014) та ін.

Доцільно зазначити, що множина видів професійної діяльності наукових і науково-педагогічних кадрів вищої освіти кваліфікації формується в нормативно-правових актах: Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), Положення про підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і знаходить відображення в їх характеристиках.

При цьому особлива увага досвіду підготовки аспірантів засвідчила, що саме ця дисципліна органічно поєднує педагогічну діяльність, для якої необхідна методична компетентність та дослідницька, що базується на методологічній компетентності.

Термін «методологічна компетентність» як правило вживається для характеристики особи, яка вільно володіє й використовує методологічний апарат. Доцільно зазначити, що таке визначення методологічної компетентності узгоджується з традиційним уявленням про методологічну культуру як культуру науково дослідницької діяльності.

На протипагу цього уявлення у багатьох наукових дослідженнях методологічна компетентність розглядається як незмінна складова методологічної культури аспіранта. Що спрямована

не лише на теоретичну діяльність, а й на організацію її практичної частини.

У контексті останнього особлива увага контролю якості освітнього процесу для аспірантів першого року навчання реалізується шляхом їх залучення до написання Ессе згідно кожної теми лекційного курсу «Методологія педагогічного процесу у вищій школі».

На думку аспірантів, педагогічний процес у вищій школі базується на комплексі методологічних засад, які визначають стратегічні напрями та підходи до організації навчально-виховного процесу.

Вивчення та розвиток цих методологічних основ є важливою складовою підготовки викладацького складу та вдосконалення освітньої практики.

Однією з ключових методологічних основ педагогічного процесу у вищій школі є принцип активності та самостійності аспірантів. Він передбачає їх активну участь у процесі навчання, стимулювання їх творчої активності та самостійності роботи. Цей принцип відображає важливість розвитку критичного мислення, аналітичних навичок та здатності до саморефлексії, що є необхідними компетенціями для успішного фахового розвитку.

Ще однією методологічною основою є принцип індивідуалізації та диференціації навчання. Кожен студент має свої унікальні потреби, інтереси та темп навчання, тому важливо створювати умови для індивідуального підходу до кожного. Це передбачає використання різноманітних методів та форм роботи, врахування індивідуальних особливостей студентів та їх академічних потреб.

Також, серед методологічних основ вищої школи важливе місце займає принцип системності та комплексності. Він передбачає розгляд навчального процесу як комплексної системи, що включає в себе різноманітні аспекти навчання, виховання та підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Цей принцип покликаний забезпечити цілісний підхід до організації навчального процесу та досягнення максимально ефективних результатів.

Заслуговує на увагу думка аспірантів щодо представленому в Ессе Методологізації педагогічного процесу у вищій школі.

Методологізація педагогічного процесу у вищій школі є важливим аспектом підвищення якості освіти та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Перш за все, методологізація педагогічного процесу у вищій школі передбачає ретельне вивчення та аналіз наукових теорій, концепцій та методів, які визначають сучасні підходи до навчання та виховання. Це можуть бути теорії навчання, психологічні концепції розвитку особистості, методи активного навчання, інтерактивні технології.

Далі, методологізація передбачає розробку та впровадження систематичних педагогічних стратегій та програм, які ґрунтуються на зазначених наукових засадах та враховують індиві-

дуальні особливості аспірантів та вимоги конкретної спеціальності.

Важливою складовою методологізації є створення сприятливого навчального середовища, що активізує навчання та розвиток особистості аспіранта і передбачає врахування різноманітних педагогічних підходів та теорій, таких як конструктивізм, гуманізм, критичної теорії, інтеракціонізм тощо.

При цьому професійна підготовка аспіранта має передбачати побудову освітньої педагогічної платформи, орієнтованої на практичну спрямованість, ефекти навчання, мобільність, динамічність і компетентність майбутніх фахівців на сучасному ринку освітніх послуг.

Потреба в інноваційній спрямованості педагогічної діяльності в умовах розвитку освіти спричинена певними обставинами:

по-перше, необхідність докорінної зміни системи освіти, методології і технології організації навчально-виховного процесу у закладах різного типу: ліцєях, гімназіях, коледжах, університетах, приватних закладах тощо;

по-друге, виконання сучасного соціального замовлення розбудови нашої держави потребує:

- постійного пошуку нових організаційних форм, індивідуального підходу до особистості, нових технологій навчання і виховання в контексті концептуальних та нормативних засад Євроінтеграційних процесів;

- обґрунтування концептуальних засад організації навчального процесу аспірантів першого року навчання на основі конкретних ефектів від особливостей змісту, форм, методів та освітніх технологій із застосуванням модульного та компетентнісного підходів;

по-третє, створення методологічної платформи, що базується на концепції неперервного навчання, розвитку творчості, інноваційності, соціальної та професійної активності з дотриманням норм наукової етики й академічної доброчесності.

Таке соціальне замовлення обумовлює перегляд підходів до організації навчального процесу в аспірантурі на основі інтенсивного використання інтерактивних методів навчання.

Саме вони надають особливу можливість одночасно обговорювати незрозумілі моменти, дискутувати, аналізувати, закріплювати отримані знання, приймати ефективні рішення, вдосконалювати свої навички, вміння та компетентності.

Аналіз літературних джерел спонукав до висновку, що в підготовці аспірантів першого року навчання має домінувати:

- забезпечення їхньої теоретичної підготовки до виконання фундаментальних обов'язків науково-педагогічного працівника в закладах вищої освіти України самостійно та у складі команди;

- створення умов, наближених до практичної професійної діяльності;

- наповнення освітнього процесу аспірантів інноваційними методами навчання;

- використання можливості самореалізації й самовдосконалення під час опанування фаховими знаннями.

При цьому вивчення навчальної дисципліни «Методологія педагогічного процесу у вищій школі» забезпечує у аспірантів формування загальних та фахових компетентностей за освітньою програмою, таких як:

- здатність до розуміння філософських засад педагогіки;

- системних зв'язків між педагогічними явищами і процесами;

- критичного аналізу міждисциплінарних явищ та процесів;

- використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань у вищій школі;

- реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу;

- здатність діяти із дотриманням свідомої громадянської позиції.

Не менш затребувані також такі загальні компетентності як:

- розуміння сучасної методології освіти;

- уміння застосовувати методи наукового пізнання;

- методологічно та технологічно грамотно організовувати та реалізовувати системний педагогічний процес у вищій школі;

- ефективно висвітлювати та поширювати знання щодо наукових педагогічних досліджень та інновацій.

Особлива увага відведена розвитку фахових компетентностей аспірантів, що безпосередньо стосуються здатності готувати, планувати, організовувати власну науково-педагогічну діяльність, розуміти її гносеологічні основи, адекватно використовувати нові технології, впроваджувати інновації в межах спеціальності.

Останнє передбачає здійснення різних видів історико-педагогічного аналізу, адаптації та впровадження ідей видатних педагогів, критичного аналізу міждисциплінарних явищ та процесів у професійній підготовці аспірантів першого року навчання, використання особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань у вищій школі.

Не менш важливим у цьому аспекті є підготовка аспірантів з урахуванням ефектів навчання, що передбачає застосування концептуальних ідей щодо розроблення змісту навчання, практично-орієнтованих форм, методів та освітніх технологій на засадах гуманістичних принципів і підходів, зокрема емпатії, толерантності, рівності освітніх можливостей, мобільності й динамічності в реагуванні на сучасні соціально-економічні виклики та потреби.

Важливим є досягнення якості професійної підготовки аспірантів, передусім виокремлення компетенцій та їхньої готовності до ефективної праці не лише на вітчизняному, а й на європейському ринку освітніх послуг. Серед чинників, що обумовлюють розвиток професійної компетенції доцільно виділити такі, як

– потреби-вимоги, виконання яких пов'язане з розвитком і нормальним функціонуванням особистості;

– мотивація як готовність особистості до виконання певної, але дуже важливої для неї дії;

– інтелект як здатність адаптуватись до конкретних обставин завдяки наявності абстрактного мислення, урахування результатів попереднього досвіду та ретельному контролю щодо власних пізнавальних процесів;

– здібності як вроджені можливості індивіда щодо успішного здійснення певного роду діяльності;

– особистісні риси – це унікальний набір якостей відносно стабільних патернів думок, почуттів та дій;

– риси темпераменту – це темп, ритм психічних процесів, емоційна стійкість, спрямованість вольових зусиль, що забезпечують загальну, моторну та емоційну активність.

Доведено, що значущим для обґрунтування засад моделі аспіранта першого року навчання є дослідження типового процесу навчання, який складається з декількох етапів, а саме: несвідома некомпетентність – індивід не розуміє, що йому певною мірою бракує компетенцій; усвідомлювана некомпетентність – аспірант починає розуміти, що під час виконання завдань йому не вистачає знань або досвіду; свідомо компетентність – аспірант на підставі набутих навичок знає, що він зможе виконати отримане завдання, але водночас це вимагає від нього максимальних зусиль і концентрації; неусвідомлювана компетенція – аспірант демонструє високий рівень досвіду і знань, унаслідок чого завдання виконує автоматично, не потребуючи самоконтролю.

Водночас, компетенційна модель аспіранта повинна бути побудована з огляду на забезпечення конкретних ефектів навчання, що базуються на дотриманні демократичних і гуманістичних принципів розбудови власної освітньої практики на засадах взаємозв'язку освітніх процесів із соціальним та професійним середовищем, створення можливостей для креативної імпровізації, активної участі у формуванні власного бачення світу, критичної особистісної авторефлексії й суспільного навчально-виховного процесу та умов для вільного навчального й розвивального середовища.

Висновки. Розроблення моделі компетенцій, обґрунтування концептуальних засад професійної підготовки майбутнього доктора філософії, на підставі забезпечення конкретних ефектів навчання – основа методологічної платформи професійної підготовки аспірантів.

Аналіз сучасного ринку праці, педевтологічної літератури, європейських документів у галузі освіти дав змогу виокремити найбільш затребувані навчальні програми, спрямовані на досягнення ефектів підготовки щодо використання новітніх технологій, сфокусованого на розв'язанні проблем, реалізацію проектів, упродовження новітніх технік навчання для аспірантів першого року навчання.

Перспективними є пошуки пов'язані з розробленням теоретичних і практичних засад щодо реалізації європейських освітніх ініціатив та тенденцій підготовки фахівців у вищих навчальних закладах із дослідженням психолого-педагогічних умов компетентісно-діяльнісного навчання, створення навчально-методичного забезпечення для професійної підготовки аспірантів, майбутніх докторів філософії на основі конкретних ефектів навчання.

Список бібліографічних посилань

- Данильян, Дзюбань, 2017 – Данильян, О.Г., Дзюбань, О.П. (2017). Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право. 448 с.
- Клепко, 2018 – Клепко, С.Ф. (2018). Наукова робота і управління знаннями: навчальний посібник. Полтава: ПОППО. 201 с.
- Козубцев, 2014 – Козубцев, І.М. (2014). Структура методологічної компетентності аспірантів системи вищої військової освіти. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 6: 67–72.
- Козубцов, 2013 – Козубцов, І.М. (2013). Методологія організації роботи аспірантами над дисертаційним дослідженням. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 5: 16–22.
- Козубцов, 2014 – Козубцов, І.М. (2014). Теорія та практика розвитку методологічної компетентності у аспірантів: аналіз науково-педагогічної літератури. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, 3: 154–161.
- Кравцов, 2010 – Кравцов, В.О. (2010). Методологічна компетентність як показник методологічної культури майбутнього вчителя. *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки*, 91: 111–116.
- Кушнір, 2011 – Кушнір, В.А. (2011). Методологічні основи педагогічних досліджень. *Шлях освіти*, 3: 9–14.
- Олійник, 2022 – Олійник, І.В. (2022). Методологічні підходи формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, 2(24): 60–71.
- Пілющенко, Шкрабак & Славенко, 2015 – Пілющенко, В.А., Шкрабак, І.В., Славенко, Е.І. (2015). Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навчальний посібник. Київ: Лібра. 344 с.
- Рекомендації для експертів, 2020 – Рекомендації для експертів Національного агентства стосовно акредитації освітніх програм третього рівня вищої освіти (2020): додаток до «Методичних рекомендацій для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми». URL: <https://naga.gov.ua/uploads/2020/02>
- Роджерс, 2016 – Роджерс, Е.М. (2016). Дифузія інновацій /пер. з англ. В. Старка. Київ: Вид. дім «Київ-Могиланська академія». 591 с.
- Тверезовська, Сидоренко, 2017 – Тверезовська, Н.Т., Сидоренко, В.К. (2017). Методологія педагогічного дослідження. Київ: Центр навчальної літератури. 440 с.
- Knowles, 1980 – Knowles, M.S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy*. Chicago.

References

- Danilyan, O.G., Dzoban O.P. (2017). Organization and methodology of scientific research: teaching, manual Kharkiv: Pravo. 448 p. [in Ukr.].
- Klepko S.F. (2018). Scientific work and knowledge management: a study guide. Poltava: Poltava Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education. 201 p. [in Ukr.].
- Kozubtsev, I.M. (2014). The structure of methodological competence of graduate students of the system of higher military education. *Professional education: problems and prospects*, 6: 67–72 [in Ukr.].
- Kozubtsov, I.M. (2013). Methodology of organizing work by graduate students on dissertation research. *Professional education: problems and prospects*, 5: 16–22 [in Ukr.].
- Kozubtsov, I.M. (2014). Theory and practice of development of methodological competence among graduate students: analysis of scientific and pedagogical literature. *Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychnyna*, 3: 154–161 [in Ukr.].
- Kravtsov, V.O. (2010). Methodological competence as an indicator of methodological culture of the future teacher. *Scientific notes of KDPU. Series: Pedagogical sciences*, 91: 111–116 [in Ukr.].
- Kushnir, V.A. (2011). Methodological foundations of pedagogical research. *Way of Education*, 3: 9–14 [in Ukr.].
- Oliynyk, I.V. (2022). Methodological approaches to the formation of research competence of future doctors of philosophy in the conditions of postgraduate studies. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*. *Pedagogical sciences*, 2(24): 60–71 [in Ukr.].
- Pilyushchenko, V.L., Shkrabak, I.V., Slavenko, E.I. (2015). Scientific research: organization, methodology, information support: study guide. Kyiv: Libra. 344 p. [in Ukr.].
- Recommendations for experts of the National Agency regarding the accreditation of educational programs of the third level of higher education (2020): appendix to "Methodical recommendations for experts of the National Agency regarding the application of the Criteria for evaluating the quality of an educational program". Retrieved from <https://naga.gov.ua/uploads/2020/02/> [in Ukr.].
- Rogers, E.M. (2016). Diffusion of innovations / trans. from English V. Stark. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. 591 p. [in Ukr.].
- Tverezovska, N.T., Sydorenko V.K. (2017). Methodology of pedagogical research Kyiv: Center of educational literature. 440 p. [in Ukr.].
- Knowles, M.S. (1980). The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy. Chicago.

NICHUGOVSKA Lilia

Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Professor at the Department of Pedagogy and Special Education, Oles Honchar Dnipro National University

DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF GRADUATE STUDENTS IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT

Summary. The article presents and analyzes the results of research on the development of methodological and teaching competencies of postgraduate students in the first year of study in the university environment.

The essence of the concept of "methodological competence" was considered and its content analysis was carried out in scientific sources, which made it possible to single out the main aspects of the formation of this phenomenon during the acquisition and use of knowledge within the specific discipline "Methodology of the pedagogical process in higher education".

It is emphasized that one of the main problems of the modern system of higher education is the contradiction between the growing amount of knowledge and the limitation in the period of study, which prompts scientists to search for constructive ways of solving this contradiction based on the methodologicalization of the educational process as a component of its fundamentalization.

The latter is based on mastering methodological literacy by graduate students in the first year of study, which serves as the basis of methodological culture not only for the organization of higher education, but also for researching the problems of higher education.

The essence of the methodology of science is revealed, which characterizes the components of scientific research, its object, subject, analysis of tasks, the set of research tools necessary for their solution, and also forms an idea about the sequence of movement of the researcher in the process of solving the problems.

Emphasis is placed on the fact that methodological training in education, where extremely rapid changes occur in all spheres of life, allows graduate students already in the first year of study to more or less freely, consciously and purposefully acquire new knowledge, incorporate it into the real image of the world, and change areas of application own knowledge, competences and,

accordingly, more fully implement their own and public interests and be competitive in the labor market.

The purpose of the article is to determine effective ways of developing the methodological competence of graduate students, the first year of study in the university environment.

Conclusions. Development of a competency model, substantiation of the conceptual foundations of the professional training of the future doctor of philosophy, based on the provision of specific learning effects, is the basis of the methodological platform for the professional training of post-graduate students.

The analysis of the modern labor market, pedagogical literature, and European documents in the field of education made it possible to single out the most popular educational programs aimed at achieving the effects of training in the use of the latest technologies, focused on problem solving, project implementation, and the introduction of the latest training techniques for graduate students of the first year of study.

Prospective are searches related to the development of theoretical and practical foundations for the implementation of European educational initiatives and trends in the training of specialists in higher educational institutions with the study of psychological and pedagogical conditions of competence-based learning, the creation of educational and methodological support for the professional training of graduate students, future doctors of philosophy at based on specific learning effects.

Keywords: methodology; methodological literacy; educational process methodology; postgraduate student of the first year of study.

Одержано редакцію 31.05.2024
Прийнято до публікації 16.06.2024